

Školitelský posudek na práci Terezie Křížkovské

Chytilová, Kučera, Krumbachová: *Sedmikrásky* a *Ovoce stromů rajských jíme* jako experiment tří autorů

Hlavním úběžníkem práce Terezie Křížkovské jsou filmy *Sedmikrásky* (1966) a *Ovoce stromů rajských jíme* (1969). Tyto filmy studentka volí zejména proto, že jsou určitým „koncentrátem“ dobových tendencí, v extrémní podobě odrážejí proměny (ve) společnosti, reagují na politické změny, napájí se z nového směřování filosofie, umění a kultury. Klíčem k těmto filmům se Terezii stal experiment. Experiment jako možnost opozice vůči dosavadním přesným a přísným normám, typizovaným příběhům, stereotypním figurám a žánrovým vymezením, experiment s fabulí, tedy s (ne)narrativní linií, postavami a jazykem, experiment s formou, který přinesl mnoho inovativních postupů a výtvarných řešení. Dílčím experimentem je pak pro Terezii Křížkovskou intermedialita, tedy možnost překračování hranicí jednotlivých médií a inspirování se v jiných uměleckých profesích. Jak experiment, tak intermedialita dovolují rozšířit její pole zájmu a nezůstat tak pouze u filmových analýz.

Na práci se mi zdá podstatné zejména celé její vymezení, či koncepční krok, který udělala Terezie Křížkovská v samém začátku práce. Původně chtěla sledovat tvůrčí vliv Ester Krumbachové na výslednou podobu jednotlivých filmů, na nichž spolupracovala. Záměr – ač bylo jeho vymezení příliš široké – byl nosný, avšak data, k nimž se v přípravných fázích studentka dostala, ji směřovala spíše ke klasické monografické práci pozitivistického typu. Zároveň se v době příprav ukázalo, že „pátrání po Ester“ ve filmech samotných je prakticky nemožné. Nelze totiž určit, kde začíná a končí práce Ester Krumbachové, a které tvůrčí zásahy náleží režisérce Věře Chytilové a které kameramanovi Jaroslavu Kučerovi. Experimentace a intermedialita jako dva hlavní klíče k daným filmům a dobové proměny v umění tuto autorskou nejasnost pouze podpořily, jelikož ze své podstaty vyžadují kooperaci napříč jednotlivými profesemi, propojení techniky a výtvarné vizuality, mediálních a žánrových pokusů i různých tradic. Na filmech se výrazně podíleli všichni tři, a to jak ve fázi příprav, při natáčení, tak v postprodukcii. Proto Terezie Křížkovská opustila monografické psaní o Ester Krumbachové a rozhodla se pro sledování filmů jako výsledku tvůrčí spolupráce, přičemž hlavní otázkou pro ni bylo, do jaké míry lze určit míru tvůrčího vlivu jednotlivých umělců, nebo spíše do jaké míry je toto nemožné, neboť se jedná o výsledek tvůrčí součinnosti. Práce je tak pokusem o napsání kolektivní monografie (tedy monografie kolektivního autorství, avšak nikoli ve smyslu autorství průmyslového), prvním krokem k přehodnocení „autorského stylu“ (a je podstatné, že jiné nahlížení na autorství Křížkovská uplatňuje právě na dobu, která je na jedné straně spojována s „autorskými“ šedesátými lety, na druhou stranu pak se *Smrtí autora*) a novým pohledem na díla Věry Chytilové, ale i na zcela nezpracovanou tvorbu jejích spolutvůrců Jaroslava Kučery a Ester Krumbachové.

Tři hlavní osy práce – tedy proměny dobového umění a myšlení, experimentace a intermedialita jako základní úběžníky jednotlivých filmů a zájem o tvůrčí součinnost tří významných osobností pak určily strukturu a postup práce a hlavní body zájmu. Dílčí monografie jednotlivých tvůrců, které tvoří třetí

kapitolu, nejsou tradičními „encyklopedickými hesly“ vystavěnými na životopisných datech, ale sledují hlavní stylistické postupy umělců, jejich hlavní životní témata i typy experimentů, kterými mohli přispět k vytvoření celku (u Chytilové se Křížkovská zaměřuje na sledovaná témata a motivy, výstavbu vyprávění, napětí mezi autenticitou a stylizací; Kučera je podstatný vztahem k výtvarnému umění a komponováním záběrů, barevným tónováním prostoru filmu a experimentací s filmovým materiálem; Krumbachová pak barevným laděním prostoru ve filmu, stylizací kostýmů a rekvizit a komponováním prostoru před kamerou). Následující kapitolu tvoří již samotná analýza filmů, která bohužel původní záměr sledovat díla jako výsledek součinnosti tří výrazných autorů částečně opouští; stále je zde přítomná otázka – „kdo za to může?“ I tak je však analýza filmů vystavěná nad tematickými, motivickými a estetickými prvky, charakteristickými pro tyto tři umělce, což ji dodává nový, slibný rámeček.

Práce je především poctivou a syntetizující kompilací proměn umění a kultury šedesátých let a hledáním zásadních interpretačních klíčů k estetice, stylu a mediálním přesahům tohoto období. Terezie Křížkovská se pustila do zdánlivě prozkoumaného prostoru (přičemž poukázala na tuto zdánlivost) „zlatých šedesátých“, pokusila se nahlédnout nově „novovlnný zázrak“ a pochopit principy a kořeny jednotlivých tvůrčích postupů. Zpochybnění autorství a pohled na filmy jako výsledek společné experimentace je pak pro mě největším přínosem práce.

Práce bohužel utrpěla tím, že si na ni studentka nechala příliš malou časovou rezervu. Proto některé analýzy zůstávají spíše načrtnuté, než aby byly rozvedené do hloubky, není zcela zřejmé, kam se je Terezie pokouší směřovat, často zůstává u deskripce nebo příliš závislá na sekundární literatuře. Problematické je taktéž teoretické ukotvení jednotlivých témat – studentka poctivě prošla veškerou u nás vydanou literaturou o Chytilové, Kučerovi a Krumbachové, kultuře a umění šedesátých let, kinematografii téže doby i dostupné archivní materiály (včetně částí pozůstalosti jednotlivých tvůrců – a zde připojuji další z pozitivních aspektů či důsledků práce: Terezii Křížkovské se podařilo /a bohužel až v posledních dnech/ vypátrat dosud neznámou pozůstalost Ester Krumbachové, jejíž zpracování na ni teprve čeká – tento text tak sledované téma, ani původní téma „pátrání po Ester“ neuzavírá, ale naopak je jejich začátkem), avšak prakticky nevycházela ze (zahraniční) teoretické literatury. Práce je tak sice svědomitým průzkumem, avšak bylo by záhodno pracovat i s teoretickými texty naratologickými, z oblasti adaptačních studií, se studii zabývajícími se scénografií, otázkou funkce kostýmu ve filmu; a definovat pojmy jako je stylizace, autenticita, experiment, intermedialita atd. Analýzy by pak překročily popisnou rovinu a staly by se jádrem práce, jak by tomu mělo být.

I přes zmíněné výhrady práce splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci, proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobře.

10. září 2013

PhDr. Kateřina Svatoňová, Ph.D.